

divulgazione culturale della / Divulgare culturală a
Associazione degli Italiani di Romania RO.AS.IT – Bucarest
Asociației Italianilor din România RO.AS.IT – București

TACCUINI ITALIANI

Appunti di

**Lingua, Storia, Geografia, Tradizioni, Architettura, Arte
& tanto altro ancora**

CAIETE ITALIENE

Note de

**Limbă, Istorie, Geografie, Tradiții, Arhitectură, Artă
și multe altele**

di

Antonio RIZZO
Sociologo, Semiologo,
Divulgatore culturale

de

Antonio RIZZO
Sociolog, Semiolog,
Divulgator cultural

TACCUINO # 4

ORGANIZZARE IL PENSIERO PER SCRIVERE UN TESTO

CAIETUL NO. 4

CUM SE ORGANIZAEAZĂ GÂNDUL PENTRU A SCRIE UN TEXT

(questo taccuino è bilingue: italiano-romeno, nella traduzione di Mariana Voicu)

(acest caiet este bilingv: italiană-romă, traducere de Mariana Voicu)

settembre 2022

septembrie 2022

Scrivere bene, scrivere un bel testo che non costringa il lettore a disinteressarsi ad andare avanti dopo poche righe, o che lo spinga a fare sforzi per capire cosa voglia esattamente dire chi quel testo lo ha scritto. Eh sì...è davvero una fatica enorme. C'è chi dice che scrivere un bel testo – ma anche un bel tema, o una bella lettera, per intenderci – sia un'arte. Be', senza la pretesa di essere artisti, alcune regole si possono imparare, così come si imparano tante altre regole, a scuola e nella vita.

In questo Taccuino cercherò di dare alcune di queste regole; ma è sotto la responsabilità del lettore sforzarsi di applicarle, a cominciare da un attento uso della grammatica e della sintassi, che poi sono alla base di tutto. Senza tuttavia dimenticare la „regola-regina”, la regola delle regole: leggere, leggere molto, leggere buona letteratura classica.

A scrie bine, înseamnă a scrie un text frumos care să nu îl oblige pe cititor să-și piardă interesul pentru a trece mai departe după câteva rânduri, sau care să-l oblige să facă eforturi pentru a înțelege ce vrea să spună exact cel care a scris acel text. O, da... este într-adevăr un efort uriaș. Unii spun că a scrie un text bun – dar și un subiect bun, sau o scrisoare frumoasă, să ne înțelegem – este o artă. Ei bine, fără a pretinde că suntem artiști, unele reguli pot fi învățate, așa cum se învață multe alte reguli, la școală și în viață.

În acest Caiet voi încerca să prezint câteva dintre aceste reguli; dar este responsabilitatea cititorului să se străduiască să le aplice, începând cu o folosire atentă a gramaticii și sintaxei, care de fapt stau în totalitate la baza acestora. Fără a uita, totuși, „regula-regină”, regula regulilor: citește, citește mult, citește literatură clasică de bună calitate.

Premesso tutto questo, diciamo che scrivere un buon testo è quasi come fare un buon discorso. Certo è più impegnativo perchè, come si dice, „le parole volano ma gli scritti rimangono”, e quello che è tracciato sulla carta – ma anche in una lettera o una relazione scritti al computer – rimane, e dallo scritto si viene giudicati, più ancora che da un discorso, che normalmente fluttua e, spesso, evapora. Anche se, non dimentichiamolo, le parole sono pietre, e bisogna fare attenzione a quali parole si pronunciano. Questo è tuttavia un altro discorso.

„Discorso”, a proposito. Scrivere è come se stessimo preparando un discorso (dicevamo poco sopra). Ma un buon discorso va anch'esso organizzato, e anche qui ci sono alcune regole, ben conosciute e ben formulate fin dall'antica Grecia, in quell'arte che loro (ma anche noi oggi) chiamavano **Retorica**. Ma non la retorica ampollosa fatta di parole vuote e frasi buone solo per incantare gli sciocchi; piuttosto la retorica come insieme di regole per convincere, per sostenere un'idea e, soprattutto, dimostrarla. È da questo che dobbiamo cominciare.

Acestea fiind spuse, să zicem că a scrie un text bun este aproape ca și cum ai ține un discurs bun. Bineînțeles că este mai solicitant pentru că, după cum se spune, „cuvintele zboară, dar ceea ce este scris rămâne”, iar ceea ce este scris pe hârtie – chiar și într-o scrisoare sau o comunicare scrisă pe calculator – rămâne, și după cum scriem suntem evaluați, și mai mult decât după un discurs, care în mod normal oscilează și, deseori, se evaporă. Chiar dacă, să nu uităm, cuvintele sunt pietre, și trebuie să ai grijă ce cuvinte sunt rostite. Oricum, aceasta este o altă discuție.

„Discursul”, apropo. A scrie este ca și cum am pregăti un discurs (spuneam puțin mai sus). Dar și un discurs bun trebuie organizat, și aici, de asemenea, există niște reguli, bine cunoscute și bine

formulate încă din Grecia antică, în acea artă pe care ei (dar și noi astăzi) o numeau **Retorică**. Dar nu retorica bombastică alcătuită din cuvinte goale și fraze bune doar pentru a-i cuceri pe proști; mai degrabă, retorica precum un ansamblu de reguli care să convingă, să susțină o idee și, mai ales, să o demonstreze. De aici trebuie să începem.

1. **La struttura del discorso convincente (un minimo di Storia non fa mai male)**
1. **Structura discursului convingător (un pic de Istorie nu strică niciodată)**

La prima e più importante opera in cui viene descritta la struttura di un buon discorso è la **Retorica** di **Aristotele**, che influenzò tutti i retori delle epoche successive, fino al XIX secolo. In epoca romana il sistema aristotelico fu ripreso da **Cicerone**, che lo sviluppò ulteriormente senza però modificarlo.

*Prima și cea mai importantă lucrare în care este descrisă structura unui discurs bun este **Retorica lui Aristotel**, care i-a influențat toți oratorii epocilor următoare, până în secolul al XIX-lea. În epoca romană, sistemul aristotelic a fost preluat de **Cicero**, care l-a dezvoltat ulterior, însă fără a-l modifica.*

La preparazione di un buon discorso avviene in cinque fasi:

Pregătirea unui discurs bun se realizează în cinci etape:

Inventio (**ricerca**) ricercare le idee per svolgere la tesi prefissata, rifacendosi a schemi codificati (non posso parlare di un argomento teatrale – per fare un esempio - usando il linguaggio della marineria);

(cercetarea) cercetarea ideilor pentru realizarea tezei prestabilite, pornindu-se de la scheme codificate (nu pot vorbi despre un subiect teatral - ca să dau un exemplu - folosind limbajul marinei);

Dispositio (**disposizione**) organizzare argomenti ed ornamenti nel discorso (le meglio note „figure retoriche”)

(aranjarea) să se organizeze subiectele și înfloriturile din discurs (mai bine cunoscute ca „figuri retorice”)

Elocutio (**linguaggio**) l'espressione stilistica delle idee, con la scelta di un lessico appropriato;

(limbajul) exprimarea stilistică a ideilor, cu alegerea unui vocabular adecvat;

Actio (**azione**) declamazione del discorso modulando la voce e ricorrendo alla gestualità.

(acțiunea) declamarea discursului prin modularea vocii și recurgerea la gesturi.

Memoria (**memorizzare**) il discorso e ricordare le posizioni avversarie per controbatterle;

(memorizași) discursul și amintiți-vă pozițiile adverse pentru a le contracara;

Vogliamo essere ancora più semplici, proprio perchè la cosa ti entri bene in testa? Ecco:

Vrem să fim și mai simpli, tocmai pentru ca aceste lucruri să-ți intre bine în cap? Iată:

1. **Inventio**   **trovare buoni argomenti**
găsirea subiectelor bune
2. **Dispositio**   **metterli in ordine**
punerea lor în ordine
3. **Elocutio**   **scegliere parole e espressioni efficaci**
alegerea cuvintelor și expresiilor eficiente
4. **Actio**   **esporre in modo interessante**
expunerea într-o manieră interesantă
5. **Memoria**   **ricorrere alla memoria, se devi dire oralmente quello che hai scritto**
folosii memorizarea, dacă trebuie să spui oral ceea ce ai scris

E a proposito di memoria, ora dovrebbe esserti proprio facile imparare a memoria questa fondamentale sequenza di regole, che come risultato, nel loro complesso, metteranno l'oratore in grado di:

Și vorbind despre memorie, acum ar trebui să-ți fie ușor să memorezi această secvență fundamentală de reguli, care, ca rezultat, luată împreună, îi vor permite vorbitorului să:

- docere et probare,**   ovvero informare e convincere;
adică mai degrabă să informeze și să convingă;
- delectare,**   capturare l'attenzione con un discorso vivace e non noioso;
să capteze atenția cu un discurs plin de viață și care să nu fie plictisitor;
- movere,**   sensibilizzare emotivamente il pubblico in modo che condivida le tesi
să sensibilizeze emoțional publicul astfel încât să-i împărtășească subiectele

La struttura del discorso – per scendere ancor più in dettaglio - presenta uno schema che può essere seguito rigorosamente nell'ordine proposto o meno. L'orazione prevede quattro fasi:

Structura discursului – pentru a intra și mai mult în detaliu – prezintă o schemă care poate fi urmărită cu rigurozitate în ordinea propusă sau nu. Oratoria are patru etape:

- exordium,*   **esordio**, tentativo di accattivarsi l'uditorio diletando e aprendo (*delectare* e *movere*) con ornamenti (una battuta, una citazione, ma senza esagerare);
începerea, încercarea de a captiva publicul prin delectare și emoționare (delectarea și impresionarea) cu ornamente (o glumă, un citat, dar fără a exagera);
- narratio,*   **esposizione**, esposizione dei fatti, per spiegare all'uditorio, in ordine cronologico, e se lo ritiene opportuno con una introduzione ad effetto, come

una battuta o un aneddoto (la barzelletta è sconsigliata: non sempre l'uditorio potrebbe gradire o capire, e molto dipende dal contesto);

expunere, expunerea faptelor, pentru a explica auditoriului, în ordine cronologică, și dacă consideră că este oportun cu o introducere de efect, precum o glumă sau o anecdotă (gluma nu este recomandată: s-ar putea ca nu întotdeauna publicului să-i placă sau să înțeleagă, și depinde mult de context);

argumentatio,

argomentazione, dimostrazione delle prove a sostegno della tesi (*confirmatio*) e **confutazione** degli argomenti avversari (*refutatio*);

argumentarea, demonstrarea dovezilor în sprijinul subiectului (confirmatio) și respingerea argumentelor opuse (refutatio);

peroratio,

epilogo, la conclusione del discorso, muovendo al massimo l'interesse dell'uditorio e sviluppando pathos (o empatia, come si usa dire oggi).

epilogul, încheierea discursului, mutând interesul publicului la maximum și dezvoltând exaltarea (sau empatia, așa cum se spune astăzi).

Come si può notare, preparare un discorso è una „macchina” molto complessa; occorre buona preparazione, esperienza, capacità di controllare l'emozione del dover parlare in pubblico e potere di convincimento. Naturalmente non tutti sono portati per l'oratoria, e non è una colpa. Tuttavia ci si può aiutare mettendo in ordine, secondo questa „scaletta” dei singoli fogli nei quali si annotano brevemente tutti gli argomenti di competenza di ogni passaggio. Già questo è un ottimo esercizio per imparare.

Se hai compreso questi concetti, parti dal presupposto che scrivere bene non si allontana molto da questo modello di preparazione di un discorso. Dopotutto, per semplificare, uno scritto è come un discorso su carta.

După cum se poate vedea, pregătirea unui discurs este o „mașină” foarte complexă; este nevoie de o bună pregătire, de experiență, de capacitatea de a controla emoția de a trebui să vorbești în public și de a avea putere de convingere. Desigur, nu toată lumea se pricepe la oratorie și aceasta nu este o vină. Cu toate acestea, ne putem ajuta punând în ordine, conform acestei „scheme succinte”, niște fișe individuale în care se notează pe scurt toate subiectele de competență ale fiecărui pasaj. Acesta este deja un exercițiu grozav pentru învățare.

Dacă ai înțeles aceste concepte, pleacă de la presupunerea că a scrie bine nu se este foarte departe de acest model de pregătire a unui discurs. La urma urmei, pentru a simplifica, ceva scris este ca un discurs pe hârtie.

2. Proviamo a scrivere con la regola del PORCO Să încercăm să scriem cu regula "PORCO"

Un molto noto – e bravo - giornalista e scrittore italiano, **Beppe Severgnini** (1956 – vivente), autore tra l'altro di molti utili e piacevoli libri, in uno di questi (*) ha suggerito un metodo per così dire semplificato e simpatico per scrivere un buon testo, chiamandolo „regola del PORCO”; dove il povero maiale non c'entra nulla, ma la parola è l'acronimo (la sigla) ricavata dalle iniziali di cinque regolette, che Severgnini descrive così:

*Un foarte cunoscut și talentat jurnalist și scriitor italian, **Beppe Severgnini** (născut în anul 1956), autor, printre altele, al multor cărți utile și plăcute, într-una dintre acestea (*) a sugerat o metodă, să spunem așa, simplificată și simpatică de a scrie un text bun, numind-o „regula PORCULUI”; în care bietul porc nu are nicio treabă, dar cuvântul este acronimul (sigla) derivat din inițialele a cinci reguli, pe care Severgnini le descrie astfel:*

- Pensare/Gândirea:** leggete bene cosa vi si chiede.
citiți cu atenție ce vi se cere.
- Organizzare/Organizarea:** buttate giù un piccolo schema in 5-6 punti. Deve esser chiaro da dove si parte e dove si vuole arrivare.
faceți o schemă mică de 5-6 puncte. Trebuie să fie clar de unde porniți și unde doriți să ajungeți.
- Rigettare/Grăbirea:** scrivete di getto, senza pensarci molto.
scrieți dintr-un foc, fără să vă gândiți prea mult.
- Correggere/Corectarea:** revisionate, correggete, levigate.
revizuiți, corecțați, șlefuiți
- Omettere/Omiterea:** qualsiasi testo una volta corretto va *asciugato*. Ricordate che tutto quello che non è strettamente indispensabile (congiunzione, avverbi, aggettivi) è dannoso, quindi da togliere.
orice text odată corectat trebuie să fie sobru. Amintiți-vă că tot ceea ce nu este strict esențial (conjunție, adverbe, adjective) este dăunător, deci trebuie eliminat.

(*) *“Italiano: lezioni semiserie, Rizzoli, 2007” / „Italiană: lecții semi-serioase, Rizzoli, 2007”*

La regola del P.O.R.C.O. dunque è **Pensare, Organizzare, Rigettare, Correggere, Omettere**. Vediamo più in dettaglio come si agisce con questo strumento suggerito.

*Regula P.O.R.C.O. este deci **Gândire, Organizare, Repezire, Corectare, Omitere**. Să vedem mai detaliat cum se lucrează cu acest instrument sugerat.*

1) Pensare (aspetta a scrivere: prima decidi cosa dire)

1) Gândirea (așteaptă până să scrii: mai întâi decide-te ce să spui)

Nella fase del pensare c'è tutto il lavoro di *brainstorming* [tempesta del cervello: nota mia] che puoi fare prima e dopo aver deciso l'argomento. Bisogna trovare un titolo preciso, definire il recinto dell'argomento stesso, ricercare e ragionare sulle fonti bibliografiche. Di ausilio in questa fase possono essere la definizione e la ricerca di **parole chiave** (ci torneremo ancora su questo strumento delle "parole chiave", molto utili per il lavoro sulle fonti.

Perché quello che di solito accade è che nella definizione di una parola si trovano concetti interessanti. Così seguire il filo delle parole diventa un modo per ragionare, per esplorare, per scoprire.

*În faza de gândire stă toată munca de brainstorming [furtună în creier: nota mea] pe care o poți face înainte și după ce te hotărăști asupra subiectului. Este necesar să găsești un titlu precis, să definești contextul subiectului în sine, să cercetezi și să raționezi cu privire la sursele bibliografice. De ajutor în această fază, pot fi definirea și căutarea cuvintelor **cheie poate** (vom reveni la acest instrument al „cuvintelor cheie”, care sunt foarte utile pentru lucrul privind sursele.*

Pentru că ceea ce se întâmplă de obicei este faptul că în definirea unui cuvânt se găsesc concepte interesante. Așa că urmărirea firului cuvintelor devine o modalitate de a raționa, de a explora, de a descoperi.

2) Organizzare (metti giù un piano d'azione, diviso per punti)

2) Organizarea (întocmește un plan de acțiune, împărțit pe puncte)

Dovrai stendere un indice provvisorio che porti in modo coerente, ben strutturato, limpido dall'ipotesi del tuo ragionamento alla conclusione, cioè la risposta alle ipotesi avanzate. Di aiuto in questa fase le **mappe concettuali** (anche su questo strumento ci torneremo più avanti), che permettono di visualizzare in modo efficace argomenti e sotto-argomenti (che diventeranno capitoli e sottocapitoli) e di trovare collegamenti e relazioni tra loro.

Le parole chiave sono infatti un buon punto di partenza per **costruire una scaletta** e per mettere in sequenza i concetti. Le parole aiutano anche a costruire il testo che verrà.

La scaletta è la parte cruciale del lavoro. Se è fatta bene, il resto sarà molto più facile.

*Va trebui să întocmești un index provizoriu care să conducă într-un mod coerent, bine structurat, clar, de la ipoteza raționamentului tău la concluzie, adică la răspunsul referitoare la ipotezele propuse. În această fază sunt utile **hărțile conceptuale** (și asupra acestui instrument vom reveni mai târziu), care îți permit să vizualizezi în mod eficient subiectele și subiectele secundare (care vor deveni capitole și subcapitole) și să găsești legături și relații între ele.*

*De fapt, cuvintele cheie sunt un bun punct de plecare pentru **construirea unei scheme** și pentru a pune în ordine conceptele. Cuvintele ajută și la construirea textului care va urma.*

Schema este partea crucială a muncii. Dacă se face corect, restul va fi mult mai ușor.

3) Rigettare (butta fuori, senza pensarci troppo)

3) Repezirea (scrie pe nerăsuflăte, fără să stai prea mult pe gânduri)

Si comincia a scrivere, scrivere di getto, senza pensarci molto: non sembra direttamente applicabile per tutti i generi di testo. In realtà, lo è. Non significa dare corso alla fantasia e scrivere cose a caso, ma lasciarsi trasportare dall'argomentazione, senza filtri e senza porsi in questa fase troppi limiti e paletti. È la fase in cui scrivi la prima bozza del tuo testo.

Seguendo la scaletta, ma anche andando a ruota libera, comincia a costruire le frasi, gli argomenti. Questa è la fase più disordinata di tutte. E deve esserlo, per funzionare bene.

Începi să scrii, să scrii imediat, fără să te gândești prea mult: nu pare că se poate aplica direct acest lucru pentru toate genurile de texte. În realitate, se poate. Nu înseamnă să-ți dai drumul la imaginație și să scrii lucruri la întâmplare, ci să te lași purtat de argumentare, fără filtre și fără a-ți impune prea multe limite și mize, în această fază. Aceasta este faza în care scrii prima ciornă a textului tău.

Urmând schița, dar și improvizând, începe să construiești propozițiile, subiectele. Aceasta este cea mai dezordonată fază dintre toate. Și trebuie să fie astfel, pentru a funcționa bine.

4) Correggere (rileggi con calma)

4) Corectarea (recitește cu calm)

Momento di massima importanza, quello in cui serve maggiore pazienza, perché è proprio adesso che dovrai stare attento alla coerenza del discorso e delle fonti. Dovrai anche fare una valutazione stilistica e ortografica. In questo, puoi farti aiutare da un'altra persona, perché spesso l'autore di un testo a furia di ritornarci sopra non vede più alcune tipologie di errori, come piccoli refusi o la chiarezza di una frase.

Ricordati che le parole straniere vanno evidenziate con il corsivo, di inserire la fonte in grafici, tabelle, immagini, di compilare come si deve le note e la bibliografia.

Moment de maximă importanță, acela în care ai nevoie de cea mai multă răbdare, pentru că tocmai acum ar trebui să fii atent la coerența discursului și a surselor. De asemenea, va trebui să faci o evaluare stilistică ortografică. Pentru asta, te poți ajuta de la o altă persoană, deoarece de multe ori autorul unui text grăbindu-se să revină la acesta, nu mai vede anumite tipuri de greșeli, precum mici greșeli de confundare a unei litere cu o altă literă sau claritatea unei propoziții.

Amintește-ți că cuvintele străine trebuie evidențiate cu caractere cursive, pentru a introduce sursa în grafice, tabele, imagini, pentru a completa în mod corespunzător notele și bibliografia.

5) Omettere (togli tutto ciò che non è necessario)

5) Omiterea (taie tot ce nu este necesar)

Non sarà la lunghezza del testo a fare la differenza: deve essere lungo il necessario. Non deve essere esagerato nello stile: troppi aggettivi, troppe congiunzioni o avverbi, frasi troppo lunghe, ostacolano la chiarezza. I giornalisti dicono 'meno scrivi, meno sbagli': ogni frase in più, ogni parola non necessaria dà maggiori possibilità di fare un errore.

Questo metodo ti permette di costruire un metodo sistematico, pur consapevole che si tratta di tecniche che, di per sé, non ti rendono automaticamente un buono scrittore.

Però ti aiutano a decollare, ti guidano, ti danno una traccia di percorso da seguire. Il resto però dovrai metterlo tu.

Nu va fi lungimea textului cea care va face diferența: trebuie să fie atât de lung cât este necesar. Nu trebuie să fie exagerat în stil: adjectivele prea multe, conjuncțiile sau adverbele prea multe, frazele prea lungi, împiedică claritatea. Jurnaliștii spun că „cu cât scrii mai puțin, cu atât faci mai puține greșeli”: fiecare propoziție în plus, fiecare cuvânt inutil îți dă posibilitatea de a face o greșeală.

Această metodă îți permite să construiești o metodă sistematică, fiind conștient totodată, că acestea sunt tehnici care, în sine, nu te fac automat un scriitor bun.

Dar te ajută să decolezi, te ghidează, îți oferă o cale de urmat. Restul, însă, va trebui să îl pui tu singur.

Sempre Severgnini, con il suo stile ironico che spesso lo contraddistingue, suggerisce dieci regolette ma, per così dire, in negativo: facendo finta che siano regole in effetti indica gli errori da non commettere. Eccole, e sono molto utili anch'esse, oltre che spiritose:

Tot Severgnini, cu stilul său ironic care îl distinge adesea, sugerează zece mici reguli dar, ca să spunem așa, în sens negativ: pretinzând că sunt reguli, indică de fapt greșelile pe care nu trebuie să le faci. Iată-le și sunt, de asemenea, foarte utile, în afară de faptul că sunt spirituale:

- I** Usate dieci parole quando tre bastano.
- II** Usate parole lunghe invece di parole brevi, sigle incomprensibili e termini specialistici.
- III** Considerate la punteggiatura una forma di acne: se non c'è, meglio.
- IV** +Fate sentire in inferiorità il lettore: bombardatelo di citazioni.
- V** Nauseatelo con metafore stantie [che odorano di vecchio: nota mia].
- VI** Costringetelo all'apnea: nascondete la reggente dietro una siepe di subordinate, e cambiate il soggetto per dispetto.
- VII** Infilate due o più "che" in una frase.
- VIII** Non scrivete "Il discorso era noioso, e i relatori aspettavano l'intervallo" ma "Lo speech era low-quality e il panel s'era messo in hold per il coffee-break".
- IX** Usate espressioni come "in riferimento alla Sua del...", "il latore della presente", "in attesa di favorevole riscontro..."
- X** Siate noiosi.

Seguite queste regole e cadrete così in basso che, a quel punto, potete solo risalire.

- I** *Folosiți zece cuvinte deși trei sunt suficiente.*
- II** *Folosiți cuvinte lungi în loc de cuvinte scurte, acronime de neînțeles și termeni specializați.*
- III** *Considerați punctuația o formă de acnee: dacă nu există, cu atât mai bine.*
- IV** *+ Faceți-l pe cititor să se simtă în inferioritate: bombardați-l cu citate.*
- V** *Îngreșoșați-l cu metafore râncede [care să miroasă a vechi: nota mea].*
- VI** *Forțați-l să nu respire: ascundeți propoziția regentă în spatele unui gard viu de propoziții subordonate, și schimbați subiectul ca să-i faceți în ciudă.*
- VII** *Introduceți două sau mai multe „care” într-o propoziție.*
- VIII** *Nu scrieți „Discursul era fost plictisitor, iar vorbitorii așteptau pauza”, ci “Lo speech era low-quality e il panel s’era messo in hold per il coffee-break”. / „Discursul a fost de proastă calitate și panoul a fost pus în așteptare pentru pauza de cafea”.*
- IX** *Folosiți expresii precum „cu privire la a Sa din...”, „aducătorul prezentului”, „în așteptarea unei revizuirii favorabile...”*
- X** *Să fiți plictisitori.*

Urmați aceste reguli și vă veți prăbuși atât de mult încât, în acel moment, nu puteți decât să vă urcați din nou.

È un po' quello che aveva teorizzato qualche anno prima in un articolo (tratto da *La bustina di Minerva*, edito da Bompiani), il semiologo **Umberto Eco** (1932- 2016).

Tutti i grandi artisti o intellettuali ci lasciano in eredità un patrimonio di piccole e grandi opere dal valore inestimabile. Umberto Eco non fa certamente eccezione. Il filosofo e scrittore ci ha donato saggi e romanzi di successo. Ma anche una simpatica lista di 40 regole per scrivere bene in italiano. Attenzione, perchè è quasi uno scherzo!! **Ogni regola contiene l'errore che invita ad evitare. Purtroppo questa parte non può essere tradotta**, perchè non si potrebbero rendere in lingua romena i giochi di parole che Eco usa per equivocare, quasi complice, con il lettore. Perciò, se non conosci ancora bene la lingua italiana, salta il riquadro successivo.

*Seamănă puțin cu ceea ce teoretizase cu câțiva ani mai devreme într-un articol (preluat din *Pliculețul Minervei*, publicat de Bompiani), semiologul **Umberto Eco** (1932- 2016).*

*Toți marii artiști sau intelectuali ne lasă drept moștenire de patrimoniu de opere mici și mari de o valoare inestimabilă. Cu siguranță Umberto Eco nu face excepție. Filozoful și scriitorul ne-a dăruit eseuri și romane de succes. Dar și o listă simpatică de 40 de reguli pentru a scrie bine în limba italiană. Atenție, pentru că este aproape o glumă!! **Ogni regola contiene l'errore che invita ad evitare/Fiecare regulă conține greșeala pe care te invită să o eviți.** Din păcate această parte nu poate fi tradusă, deoarece a nu ar putea fi redată în limba română jocurile de cuvinte pe care le folosește Eco pentru a interpreta greșit cuvintele, aproape complice, cu cititorul. Prin urmare, dacă nu cunoști încă bine limba italiană, treci peste ceea ce urmează.*

1. Evita le allitterazioni, anche se allettano gli allocchi.
2. Non è che il congiuntivo va evitato, anzi, che lo si usa quando necessario.
3. Evita le frasi fatte: è minestra riscaldata.
4. Esprimiti siccome ti nutri.
5. Non usare sigle commerciali & abbreviazioni etc.
6. Ricorda (sempre) che la parentesi (anche quando pare indispensabile) interrompe il filo del discorso.
7. Stai attento a non fare... indigestione di puntini di sospensione.

8. Usa meno virgolette possibili: non è “fine”.
9. Non generalizzare mai.
10. Le parole straniere non fanno affatto bon ton.
11. Sii avaro di citazioni. Diceva giustamente Emerson: “Odio le citazioni. Dimmi solo quello che sai tu.”
12. I paragoni sono come le frasi fatte.
13. Non essere ridondante; non ripetere due volte la stessa cosa; ripetere è superfluo (per ridondanza s’intende la spiegazione inutile di qualcosa che il lettore ha già capito).
14. Solo gli stronzi usano parole volgari.
15. Sii sempre più o meno specifico.
16. L’iperbole è la più straordinaria delle tecniche espressive.
17. Non fare frasi di una sola parola. Eliminale.
18. Guardati dalle metafore troppo ardite: sono piume sulle scaglie di un serpente.
19. Metti, le virgole, al posto giusto.
20. Distingui tra la funzione del punto e virgola e quella dei due punti: anche se non è facile.
21. Se non trovi l’espressione italiana adatta non ricorrere mai all’espressione dialettale: *peso el tacòn del buso* [peggio la toppa del buco – nota mia].
22. Non usare metafore incongruenti anche se ti paiono “cantare”: sono come un cigno che deraglia.
23. C’è davvero bisogno di domande retoriche?
24. Sii conciso, cerca di condensare i tuoi pensieri nel minor numero di parole possibile, evitando frasi lunghe — o spezzate da incisi che inevitabilmente confondono il lettore poco attento — affinché il tuo discorso non contribuisca a quell’inquinamento dell’informazione che è certamente (specie quando inutilmente farcito di precisazioni inutili, o almeno non indispensabili) una delle tragedie di questo nostro tempo dominato dal potere dei media.
25. Gli accenti non debbono essere nè scorretti nè inutili, perchè chi lo fa sbaglia.
26. Non si apostrofa un’articolo indeterminativo prima del sostantivo maschile.
27. Non essere enfatico! Sii parco con gli esclamativi!
28. Neppure i peggiori fans dei barbarismi pluralizzano i termini stranieri.
29. Scrivi in modo esatto i nomi stranieri, come Beaudelaire, Roosewelt, Niezsche, e simili.
30. Nomina direttamente autori e personaggi di cui parli, senza perifrasi. Così faceva il maggior scrittore lombardo del XIX secolo, l’autore del 5 maggio.
31. All’inizio del discorso usa la *captatio benevolentiae*, per ingraziarti il lettore (ma forse siete così stupidi da non capire neppure quello che vi sto dicendo).
32. Cura puntigliosamente l’ortografia.
33. Inutile dirti quanto sono stucchevoli le preterizioni.
34. Non andare troppo sovente a capo.
Almeno, non quando non serve.
35. Non usare mai il plurale *majestatis*. Siamo convinti che faccia una pessima impressione.
36. Non confondere la causa con l’effetto: saresti in errore e dunque avresti sbagliato.

- 37.** Non costruire frasi in cui la conclusione non segua logicamente dalle premesse: se tutti facessero così, allora le premesse conseguirebbero dalle conclusioni.
- 38.** Non indulgere ad arcaismi, hapax legomena o altri lessemi inusitati, nonché deep structures rizomatiche che, per quanto ti appaiano come altrettante epifanie della differenza grammatologica e inviti alla deriva decostruttiva – ma peggio ancora sarebbe se risultassero eccepibili allo scrutinio di chi legga con acribia ecdotica – eccedano comunque le competenze cognitive del destinatario.
- 39.** Non devi essere prolisso, ma neppure devi dire meno di quello che.
- 40.** Una frase compiuta deve avere.

ESERCIZIO / EXERCİȚIU

Ebbene...sì, anche qui ci sono gli esercizi ma, come tutti gli esercizi, ti aiuteranno a capire meglio, oppure a verificare dove non hai ancora ben compreso il modo di operare. Ti consiglio dunque di provare, insieme con un compagno o una compagna e fare quanto segue:

- Scegliete un argomento da sviluppare per iscritto
- Sviluppate individualmente, secondo tutti i consigli precedenti
- Analizzate, prima uno e poi l'altro, criticando il compagno laddove vi sembra che non abbia applicato correttamente queste regole
- Provate a riscriverlo tenendo conto delle critiche

Ma è arrivato il momento di suggerirti un sistema affinché tu possa organizzare un testo scritto tutto tuo, che si tratti di una **relazione**, di un **tema**, di una **ricerca** e così via. Però, attenzione! questo sistema non è – ripeto, non è – assolutamente da applicarsi per comporre testi poetici o narrativi (romanzo, racconto, ecc.); in questi ultimi casi non c'è schema organizzativo che valga: tutto è nella fantasia e nel sentimento di chi scrive.

Ei bine... da, si aici sunt exerciții dar, ca toate exercițiile, te vor ajuta să înțelegi mai bine, sau să verifici acolo unde nu ai înțeles încă pe deplin modul de operare. Prin urmare, te sfătuiesc să încerci, împreună cu un partener sau o parteneră și să faci următoarele:

- Alegeți un subiect pe care să-l dezvoltați în scris
- Dezvoltați-l individual, conform tuturor sfaturilor anterioare
- Analizați-l, mai întâi unul și apoi celălalt, criticându-ți partenerul acolo unde vi se pare că nu a aplicat corect aceste reguli
- Încercați să-l rescrieți ținând cont de critici

Dar a sosit momentul să-ți sugerez un sistem prin care tu să-ți poți organiza propriul tău text scris, fie că este vorba despre **o comunicare, o temă, o cercetare** și așa mai departe. Dar, atenție! acest sistem nu este – repet, nu este – în mod absolut de aplicat pentru a compune texte poetice sau narative (roman, nuvelă etc.); în aceste din urmă cazuri nu există o schemă organizatorică valabilă: totul se află în imaginația și sentimentul celui care scrie.

LA MAPPA MENTALE / HARTA IMAGINARĂ

Una mappa mentale è una forma di rappresentazione grafica del pensiero teorizzata da uno psicologo inglese (Tony Buzan), a partire da alcune riflessioni sulle tecniche per prendere appunti.

Le mappe mentali (**mind maps**) si possono evolvere con altri tipi di mappe come le **mappe concettuali** e le **solution maps**, dalle quali si differenziano sia per la struttura, sia per il metodo di realizzazione, sia per gli ambiti di utilizzo. Ma questo è tutto un altro discorso, che non faremo. Torniamo al nostro argomento.

O hartă imaginară este o formă de reprezentare grafică a gândului teoretizată de un psiholog englez (Tony Buzan), începând cu câteva reflecții asupra tehnicilor de luare a notițelor.

Hărțile imaginare (mind maps) se pot dezvolta cu alte tipuri de hărți precum hărțile conceptuale și solution maps/hărți cu soluții, de care diferă fie prin structură, fie prin metoda de realizare, fie datorită domeniilor de utilizare. Dar aceasta este o cu totul altă discuție, pe care nu o vom face. Să revenim la subiectul nostru.

La struttura delle mappe mentali / Structura hărților imaginare

Vediamo come si arriva a costruire una mappa mentale, che poi è l'anticamera del testo da formulare. Supponiamo che tu voglia – o debba – svolgere un tema su un argomento che, per esempio, abbia per oggetto **“Il futuro del pianeta Terra”**. Primo passo è quello di annotare alcune **parole-chiave** che circoscrivano, per così dire, l'argomento: **cinque** o **sei** dovrebbero bastare, per non “inciampare” nei concetti prima di iniziare (le altre parole – come vedremo – arriveranno dopo).

*Să vedem cum ajungem să construim o hartă imaginară, care este de fapt anticamera textului de formulat. Să presupunem că dorești - sau ar trebui - să dezvolți o temă despre un subiect care, de exemplu, are ca obiect „Viitorul planetei Pământ”. Primul pas este acela de a nota câteva **cuvinte cheie** care conturează subiectul, ca să spunem așa: **cinci** sau **șase** ar trebui să fie suficiente, pentru a nu ne „împiedica” în concepte înainte de a începe (celelalte cuvinte – după cum vom vedea – vor veni mai târziu).*

Queste parole potrebbero essere, secondo me, e sempre per stare nell'esempio:

Aceste cuvinte ar putea fi, în opinia mea, și tot pentru a rămâne la exemplu:

- **Atmosfera /**   **Atmosfera**
  - **Risorse /**   **Resursele**
  - **Popolazione /**   **Populația**
  - **Utilizzo del suolo /**   **Folosirea solului**
  - **Natura /**   **Natura**
  - **Antropocene /**   **Antropogen**
- [che poi significa "Era dell'uomo", così come vi fu l'Era dei dinosauri]
[care înseamnă de fapt „Epoca omului”, la fel cum a fost Epoca dinozaurilor]

Ecco, giusto sei parole che tra loro, mi sembra, sono collegate e collegabili. Messe però così non ti dicono molto di più, e allora vediamo di organizzarle nella nostra mappa mentale, passando a disegnare una griglia (figura 1). Usa un foglio di carta (GRANDE, formato A3, avrai bisogno di spazio, matita e gomma per cancellare e correggere; o, se preferisci, disegna con il programma Power Point, molto più comodo e versatile, perchè ti consente di replicare, colorare, spostare gli oggetti che disponi in ogni singola "slide" e, soprattutto, arricchire lo schema inserendo **codici iconico-cromatici** personalizzati (metterci figure e colori, per intenderci). Intanto – sempre in figura 1 – disponiamo le parole-chiave casualmente. Volendo, a questo punto, possiamo aggiungerne anche altre; ma questo passo ulteriore e meglio rimandarlo alla spiegazione successiva.

Ma ora domandiamoci: è sufficiente questo primo schema di figura 1 per costruire un testo? Forse sì, se sei diventato bravo e hai le idee chiare in testa. Ma forse conviene approfondire a ampliare un po' di più il sistema; in altri termini: **fissare meglio le idee e le relative connessioni fra loro.**

*Iată, doar șase cuvinte care, mi se pare, sunt conectate și conectabile între ele. Însă prezentate astfel nu-ți spun mult mai mult, și atunci încercăm să le organizăm în harta noastră imaginară, trecând la desenarea unei grile (figura 1). Folosește o coală de hârtie (MARE, format A3, vei avea nevoie de spațiu, creion și radieră pentru a șterge și corecta; sau, dacă preferi, desenează cu programul Power Point, mult mai confortabil și versatil, pentru că îți permite să reiei, să colorezi, să muți obiectele pe care le aranjezi în fiecare „slide” și, mai ales, să-ți îmbogățești schema inserând **coduri iconico-cromatici** personalizate (să puneți în ea figuri și culori, ca să ne înțelegem). Între timp - tot în figura 1 - aranjăm cuvintele cheie aleatoriu. Dacă se dorește, în acest moment, putem adăuga și altele; dar acest pas ulterior este mai bine să-l trimitem la următoarea explicație.*

*Dar acum să ne întrebăm: este suficientă această primă schemă din figura 1 pentru a construi un text? Poate că da, dacă ai devenit bun și ai în minte ideile clare. Dar poate că merită să aprofundăm și să extindem puțin sistemul; cu alte cuvinte: **să stabilim mai bine ideile și legăturile respective dintre ele.***

Le parole chiave... per aprire le idee. Disponiamole un po' casualmente su un foglio, così come mostrato in figura

Cuvintele cheie... pentru a deschide ideile. Să le aranjăm puțin la întâmplare pe o foaie, așa cum se arată în figură

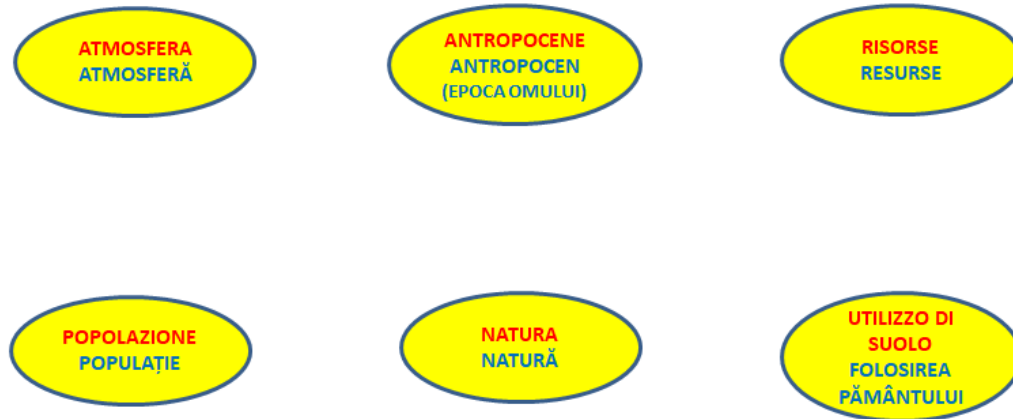

FIGURA 1

Costruiamo la successiva figura 2 con una prima logica concettuale e grafica. Io ho preferito mettere al centro *l'uomo*, che tanto grave impatto ha sul pianeta. Mi sembra naturale che le connessioni siano dall'Antropocene verso gli altri concetti (le parole-chiave, da ora in avanti, chiamiamole così: **concetti**). Con questa operazione non facciamo altro che applicare una prima gerarchizzazione del **sistema concettuale** che vogliamo mettere in piedi. Naturalmente molto dipende dalle predisposizioni e dalle informazioni – direi anche dalle ideologie – individuali. Non esistono regole fisse, ma dobbiamo preoccuparci di mantenere una coerenza interna al sistema concettuale che poi dobbiamo tradurre in un testo. Ricordiamoci che ti sto proponendo solo un esempio.

*Construim următoarea figură 2 cu o primă logică conceptuală și grafică. Eu am preferat să așez omul în centru, care are un impact atât de important asupra planetei. Mi se pare firesc ca legăturile să pornească de la Antropogen spre la celelalte concepte (cuvintele cheie, de acum înainte, să le numim astfel: **concepte**). Prin această operațiune nu facem altceva decât să aplicăm o primă ierarhizare a **sistemului conceptual** pe care dorim să-l punem la punct. Desigur, depinde mult de predispozițiile și de informațiile - așa spune și de ideologiile - individuale. Nu există reguli fixe, dar trebuie să avem grijă să menținem o coerență internă în sistemul conceptual pe care, după aceea, trebuie să îl traducem într-un text. Să ne amintim că îți propun doar un exemplu.*

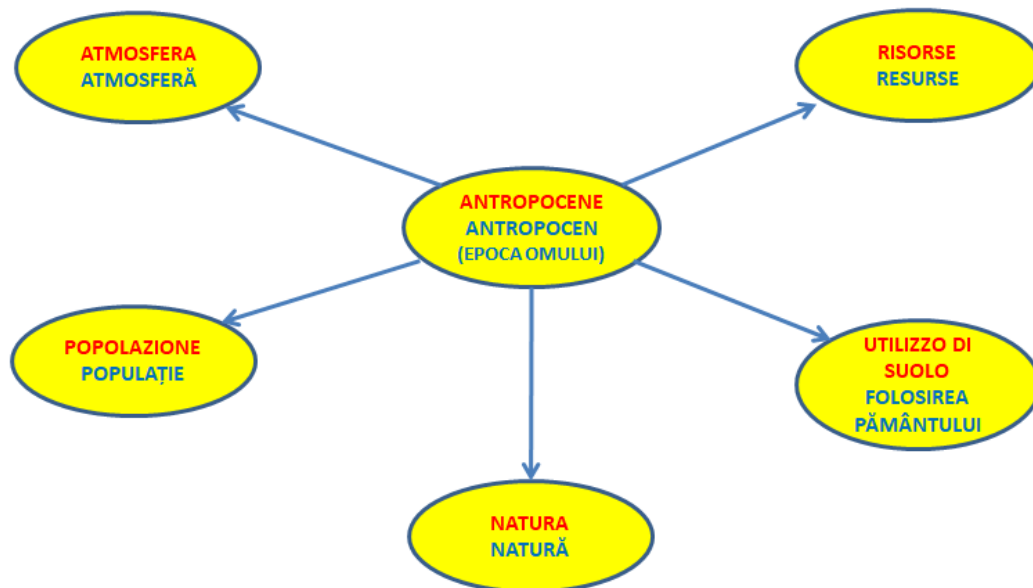

FIGURA 2

Ora, come puoi osservare da te stesso, pur nella sua semplicità ho introdotta fra i concetti una specie di gerarchia, all'interno della quale posso inserire altri concetti, subordinati ai primi ma sempre in stretta relazione. Bisogna solo fare attenzione che i nuovi concetti da inserire salvaguardino il principio di congruenza con quelli fondamentali stabiliti in figura. In altre parole: non bisogna andare "fuori argomento". Ed ecco cosa immagino costruendo la figura 3.

Acum, după cum poți vedea singur, în ciuda simplității sale am introdus printre concepte un fel de ierarhie, în cadrul căreia pot introduce alte concepte, subordonate primelor, dar tot în legătură strânsă. Este necesar doar să ne asigurăm că noile concepte care urmează să fie incluse, respectă principiul coerenței cu cele fundamentale stabilite în figură. Cu alte cuvinte: nu trebuie să mergem „în afara subiectului”. Și iată ce îmi imaginez construind figura 3.

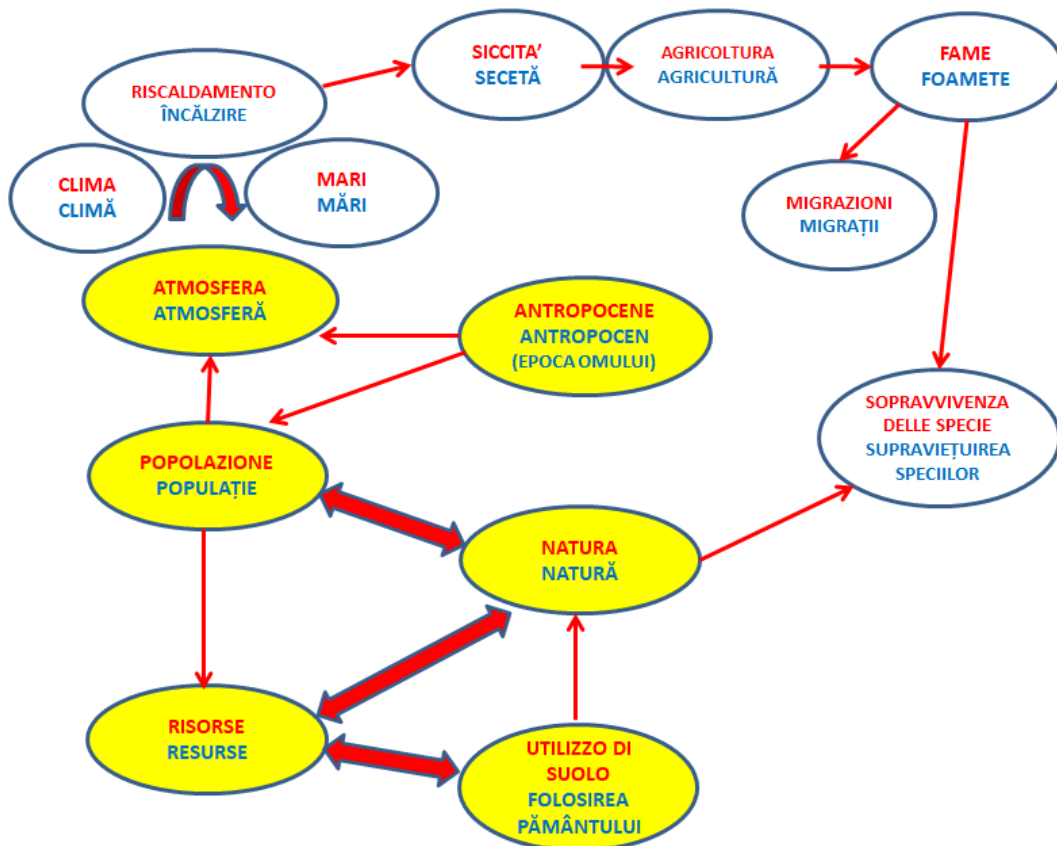

FIGURA 3

Dove necessario si può spostare qualche concetto mettendolo nella posizione più favorevole per collegarlo con gli altri e poi, passo successivo, costruisco le connessioni fra tutti gli elementi e secondo una sequenza di sviluppo logico dell'idea che ho in mente. L'uso di frecce "forti" e di frecce "deboli" non significa nulla, se non quello di evidenziare convenzionalmente parti di testo che voglio successivamente sviluppare in modo più approfondito o meno approfondito. Così come l'uso di frecce a doppia punta mi serve per tenere conto dei legami reciproci fra concetti.

Insomma, a voler essere sintetici, la mappa "si esprime" da sola, e a questo punto posso cominciare a scrivere delle frasi legandole fra di loro, come una specie di gioco del "puzzle".

Acolo unde este necesar, unele concepte pot fi mutate punându-le în poziția cea mai favorabilă pentru a le lega de celelalte și după aceea, în pasul următor, construiesc legăturile între toate elementele și ținând cont de o succesiune de dezvoltare logică a ideii pe care o am în minte. Folosirea săgeților „puternice” și a săgeților „slabe” nu înseamnă nimic, decât pentru a evidenția în mod convențional părți din text pe care vreau să le dezvolt ulterior într-o manieră mai aprofundată sau mai puțin aprofundată. Așa cum folosirea săgeților cu două vârfuri îmi folosește să țin cont de legăturile reciproce dintre concepte.

Pe scurt, pentru a sintetiza, harta „se exprimă” de la sine, iar în acest punct pot începe să scriu niște propoziții legându-le între ele, ca un fel de joc de „puzzle”.

ESERCIZIO / EXERCİȚIU

Prova tu, con un compagno. Scegliete un argomento e ognuno sviluppi la sua mappa mentale. Poi confrontatele, discutatele insieme, e dopo aver eventualmente raccolto i suggerimenti reciproci ognuno trasformi per proprio conto la mappa in testo. Sembra tutto noioso, ma ti assicuro che è molto stimolante.

Încearcă și tu, împreună cu un partener. Alegeți un subiect și fiecare își dezvoltă propria hartă imaginară. Apoi comparați-le, discutați-le împreună, iar după ce eventual ați adunat sugestiile reciproce, fiecare să-și transforme harta în text, pe cont propriu. Totul pare a fi plictisitor, dar te asigur că este foarte stimulant.

CONCLUDENDO / ÎN ÎNCHEIERE

Le mappe mentali hanno una struttura essenzialmente **gerarchico-associativa**. Questo significa che sono solo due le tipologie di connessioni che possono essere create:

- **gerarchiche** (dette anche **rami**) che collegano ciascun elemento con quello che lo precede. Cioè, per spiegare meglio, i concetti possono essere disposti – se lo vogliamo - in ordine di importanza.
- **associative** (dette anche **associazioni**) che collegano elementi gerarchicamente disposti in punti diversi della mappa, come in figura 3.

*Hărțile imaginare au o structură esențial **ierarhico-asociativă**. Acest lucru înseamnă că există doar două tipuri de conexiuni care pot fi create:*

- **ierarhice** (numite și **ramuri**) care leagă fiecare element cu cel care îl precedă. Adică, pentru a explica mai bine, conceptele pot fi dispuse – dacă ne dorim – în ordinea importanței.
- **asociative** (numite și **asociații**) care leagă elemente dispuse ierarhic în puncte diverse ale hărții, ca în figura 3.

La struttura di una mappa mentale è sempre gerarchica; le relazioni associative aiutano ad aumentarne l'espressività, evidenziando la presenza di legami trasversali mediante frecce. Essendo gerarchica, la mappa mentale ha necessariamente anche una geometria radiale: all'elemento centrale troviamo collegati degli **elementi di primo livello**, ciascuno dei quali può essere collegato con **elementi di secondo livello** e così via.

In genere la disposizione grafica degli elementi è a raggiera, ma è possibile estendere queste considerazioni anche ad altre forme di connessione, come quella a **spina di pesce** oppure **ad albero**. Di

queste ne parleremo in un successivo Taccuino, dove scopriremo come costruire mappe mentali particolari per preparare un discorso, invece di un testo scritto.

*Structura unei hărți imaginare este întotdeauna ierarhică; relațiile asociative ajută la creșterea expresivității, evidențiind prezența legăturilor transversale prin intermediul săgeților. Fiind ierarhică, harta imaginară are în mod necesar și o geometrie radială: la elementul central găsim conectate **elemente de primul nivel**, fiecare dintre acestea putând fi legat cu **elemente de al doilea nivel** și așa mai departe.*

*În general, dispunerea grafică a elementelor este radială, dar este posibilă extinderea acestor considerații și la alte forme de conectare, cum ar fi aceea sub formă de **os de pește** sau sub formă de **arbore**. Vom vorbi despre acestea într-un Caiet ulterior, unde vom descoperi cum să construim anumite hărți imaginare pentru a pregăti un discurs, în loc de un text scris.*

Il modello di realizzazione delle mappe mentali

Modelul realizării hărților imaginare

La mappa mentale è uno strumento rivolto alla creatività, alla memorizzazione, all'annotazione in chiave personale. Per questo il suo ideatore ha formulato il suo modello fondandolo sull'**evocatività** [un'idea che ne richiama un'altra]: tutti gli elementi di una mappa mentale possono essere ricchi di immagini fantasiose e colorate, perché da un lato rendono gradevole la rappresentazione, dall'altro stimolano il pensiero, le cui funzioni supportano appunto le facoltà di creatività, memoria, fantasia, intuizione. Per questa ragione è importante che una mappa mentale venga prodotta a colori fin dalle prime fasi di realizzazione, e non colorata in un secondo momento. Inoltre **gli elementi devono essere descritti con singole parole chiave e non con periodi estesi, così da lasciare spazio a nuove associazioni e a possibili integrazioni.**

*Harta imaginară este un instrument care se adresează creativității, memorării, adnotării într-o cheie personală. Acesta este motivul pentru care creatorul său și-a formulat modelul bazându-l pe **modul de a evoca** [o idee care amintește de o altă idee]: toate elementele unei hărți imaginare pot fi bogate în imagini pline de fantezie și colorate, deoarece pe de o parte fac plăcută reprezentarea, iar pe de altă parte stimulează gândirea, ale cărei funcții sprijină tocmai capacitățile de creativitate, memorie, imaginație, intuiție. Din acest motiv, este important ca o hartă imaginară să fie făcută în culori încă de la primele etape de realizare, și să nu fie colorată ulterior. Mai mult, **elementele trebuie să fie descrise doar cu cuvinte cheie unice și nu cu fraze lungi, astfel încât să lase loc pentru noi asocieri și eventuale completări.***

È importante ricordare ancora una volta – e lo accennavo poco sopra - che **una mappa mentale non ha un'impostazione gerarchica assoluta ma di contesto** e dispone gli elementi intorno a un centro secondo una raggiera: ciò che sta al centro è il punto di partenza, ciò che si colloca radialmente è punto intermedio di un processo associativo virtualmente infinito. Tra i vari elementi della mappa non vi è un vincolo di inclusione: per esempio, se il punto di partenza fosse il "cinema", potrei pensare al "tempo

libero" come elemento di primo livello, ma se partissi dal "tempo libero" potrei tranquillamente associargli al primo livello il "cinema", rispettando comunque il principio associazionista.

*Este important să ne amintim încă o dată - și menționam mai sus - că **o hartă imaginară nu are o organizare ierarhică absolută, ci de context** și dispune elementele în jurul unui centru după un model radial: ceea ce este în centru este punctul de plecare, ceea ce se plasează radial este punctul intermediar al unui proces asociativ virtual infinit. Printre diferitele elemente ale hărții nu există nicio restricție de includere: de exemplu, dacă punctul de plecare ar fi „cinema”, l-aș putea asocia liniștit cu „timpul liber” ca element de prim nivel, dar dacă aș pleca de la „timpul liber” l-aș putea asocia liniștit cu primul nivel, adică „cinema” respectând în același timp principiul de asociere.*

Gli utilizzi delle mappe mentali / Utilizările hărților imaginare

Le mappe mentali fanno leva soprattutto sulle capacità creative personali e di gruppo, sulle risorse mentali inconse, sulle “cooperazioni” create con colori e immagini, sui processi che spontaneamente ristrutturano le informazioni e che ogni volta lasciano aperte più di una chiave interpretativa. Per queste ragioni le mappe mentali sono particolarmente efficaci come strumenti di annotazione e di apprendimento, come supporto all’elaborazione del pensiero e alla creatività, come ausilio nell’orientamento personale e nella costituzione di gruppi di lavoro. **Attenzione** però: ci sono delle controindicazioni. Le Mappe mentali sono invece molto meno efficaci **nella rappresentazione della conoscenza**. In parole povere: non si studia una lezione solo con una mappa mentale e senza leggere il libro. Bisogna prima studiare il libro, o il capitolo, o l’argomento, e poi costruire una mappa mentale che ci aiuti a memorizzare, ricordare, e argomentare.

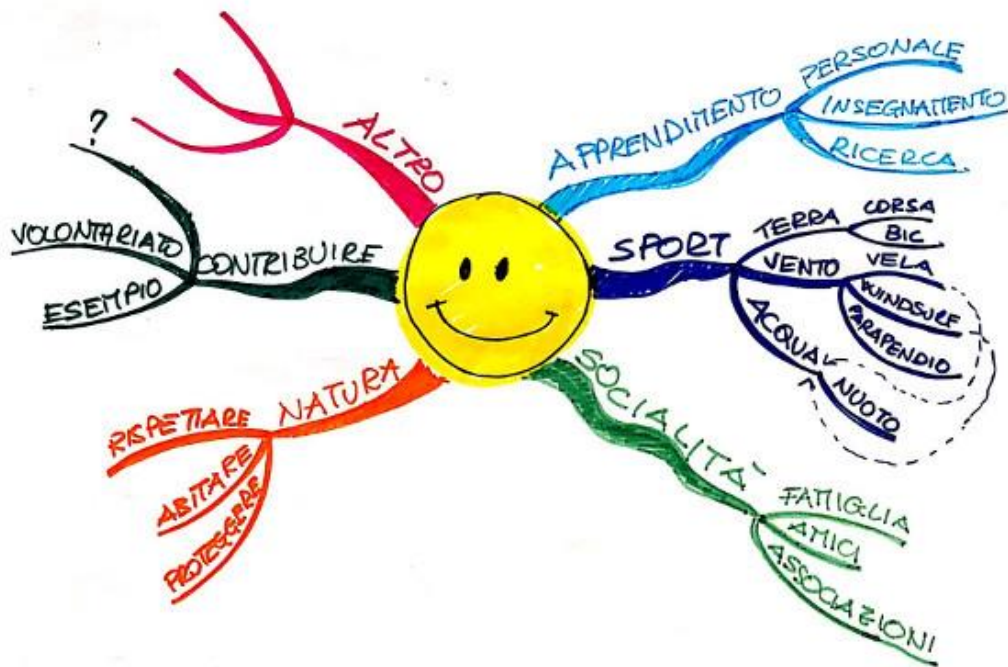
*Hărțile imaginare se bazează în primul rând pe capacitățile creative personale și de grup, pe resursele mentale inconștiente, pe „cooperări” create cu culori și imagini, pe procese care restructurează în mod spontan informațiile și care lasă, de fiecare dată, deschise mai mult de o cheie interpretativă. Din aceste motive, hărțile imaginare sunt deosebit de eficiente ca instrumente de adnotare și învățare, ca suport pentru elaborarea gândirii și creativității, ca ajutor în orientarea personală și în constituirea grupurilor de lucru. **Atenție**, însă: există unele contraindicații. Hărțile imaginare, sunt în schimb, mult mai puțin eficiente **în reprezentarea cunoștințelor**. Mai simplu: nu se studiază o lecție doar cu o hartă imaginară și fără să citești cartea. Mai întâi trebuie să se studieze cartea, capitolul sau subiectul și apoi să se construiască o hartă imaginară care să ne ajute să memorăm, să ne amintim și să argumentăm.*

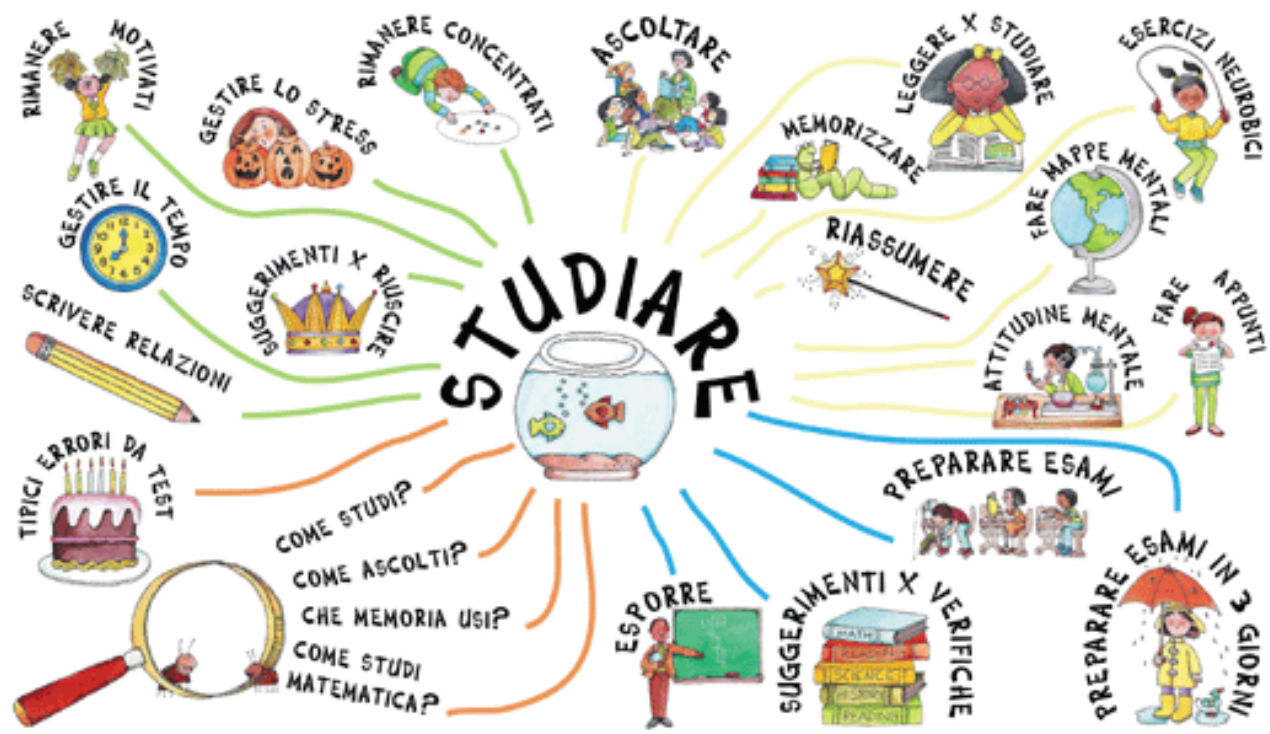
Proprio per finire... / Chiar pentru a încheia...

Qui di seguito trovi tre esempi di mappe mentali, dalla più elementare – disegnata addirittura a mano con i pennarelli, quasi un appunto - a un paio più complesse. Ma i modelli possono essere innumerevoli. Si tratta solo di sciogliere la fantasia. Buon lavoro!

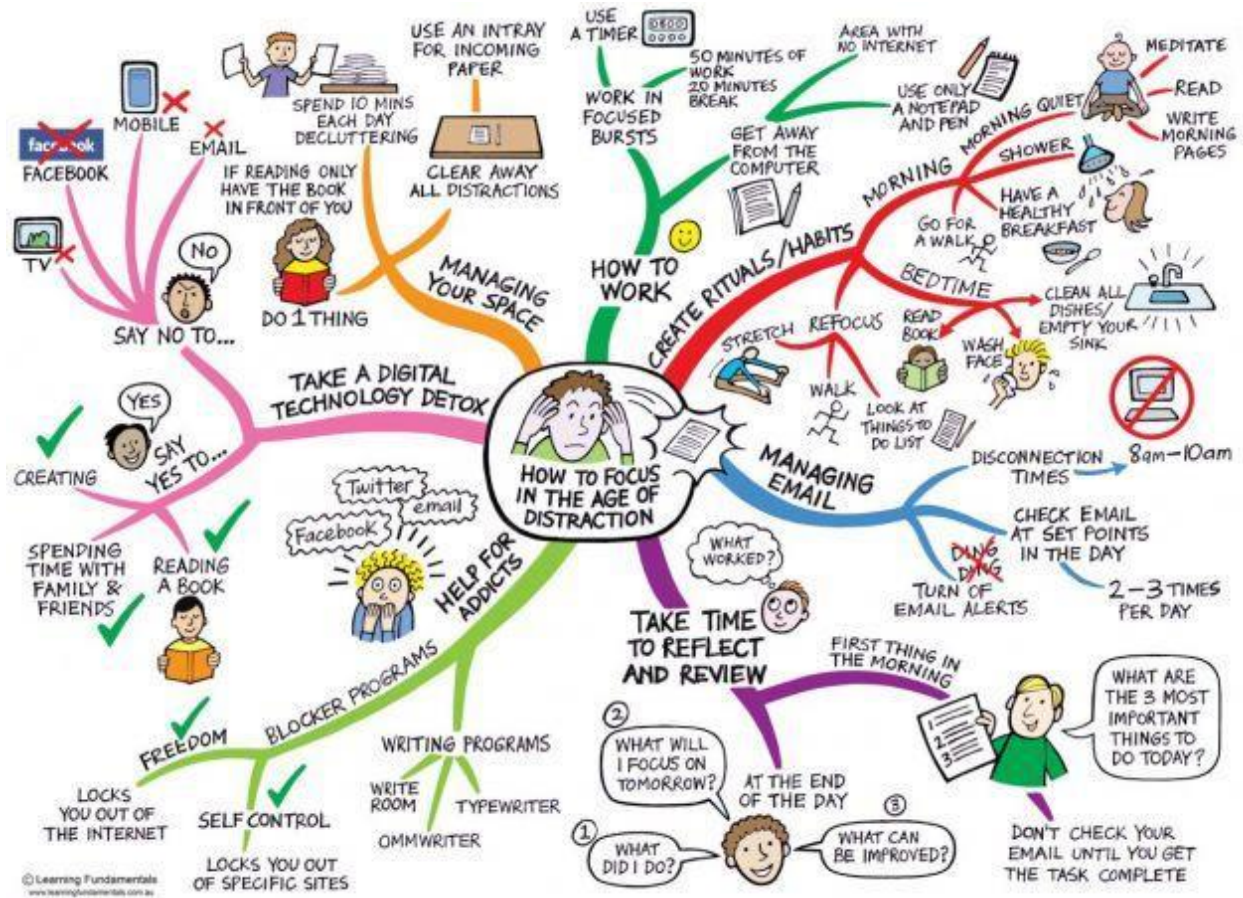
În cele ce urmează găsești trei exemple de hărți imaginare, de la cea mai elementară – care chiar este desenată manual cu markere, aproape o notă – până la câteva mai complexe. Dar modelele pot fi nenumărate. Este doar o chestiune de a-ți pune la contribuție imaginația. Succes!

Antonio Rizzo

© Learning Fundamentals
www.learningfundamentals.com.au